

Яфонкіна І.П.

аспірант,

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

СУЧАСНІ ОСВІТНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНИ

Впродовж усього періоду існування незалежної України в освітньому секторі країни накопичувалися численні проблеми системного характеру. В проекті «Концепції розвитку освіти України на період 2015–2025 років» визначені основні з них, з якими не можна не погодитись, це: ставлення владних структур до неї як до другорядного, порівняно з економікою, сектору, «витратної», а не інвестиційної, частини державного бюджету; занепад матеріально-технічної бази, старіння педагогічних кадрів, недостатній приток молодих спеціалістів; низька заробітна плата, зниження соціального статусу працівників освіти; неефективна, надмірно централізована, застаріла система управління і фінансування; зростаюча нерівність у доступі до якісної освіти; некодифікованість і недосконалість освітнього законодавства; надмірна комерціалізація освітніх послуг, корупція та «дипломна хвороба»; зниження якості освіти і падіння рівня знань і умінь учнів, моральне старіння методів і методик навчання; повільне і безсистемне оновлення змісту освіти; зниження якості педагогічних кадрів і криза педагогічної освіти, професійна деградація частини учительських кадрів; брак ефективної системи моніторингу і контролю якості освіти; зниження якості навчальної літератури та критичний брак передових технологій в освітньому секторі [1].

Наявність великої кількості проблем у визначеній сфері потребує від держави невідкладного проведення відповідних реформ. Вона вимагає переосмислення її сучасного стану, механізмів її функціонування у суспільстві. Освіта, як основний ресурс влади, повинна розглядатись як важлива суспільна складова, яка реально впливає на гармонізацію відносин між особистістю, суспільством і державою, сприяє формуванню свідомості, здатності до розуміння й сприйняття суспільних трансформацій, змін та їх наслідків, активної життєвої позиції у суспільних процесах, покликана служити людям, державі та має бути предметом розуміння суспільством того, що освіта – це один з основних важелів цивілізаційного поступу та економічного розвитку.

На нашу думку, основна причина модернізації вітчизняної системи освіти полягає в тому, що вона не враховувала потребу держави у майбутніх фахівцях, продовження процесів глобалізації, інтеграції та інформатизації суспільства, внаслідок яких активно формуються такі інноваційні утворення, як «світовий освітній простір», «європейський освітній простір», «світові освітні мережі». Різні рівні інтеграції освітніх, наукових, педагогічних, урядових, громадських організацій створюють небачені можливості для їхньої співпраці, взаємодії в умовах інтернаціоналізації різних сфер життя суспільств. Відбувається глобалізація навчальної, дослідницької, інноваційної діяльності завдяки формуванню нових систем дистанційного навчання і дослідницьких мереж, які діють у світі незалежно від географічних та політичних кордонів [2].

Слід зазначити, що в сучасному світі отриманні знання й кваліфікаційний рівень особи набувають суспільної й державної цінності та впливають на економічний й соціальний розвиток країни, її національну безпеку. Враховуючи

вищенаведене, можна зробити висновок, що освіта, як основний ресурс влади та потужний механізм розвитку суспільства, потребує подальшої модернізації. Тому саме на вирішення цієї проблеми повинні бути спрямовані основні зусилля держави.

Не можна не погодитись з думками окремих науковців, що зміна політичного устрою, форм та механізмів господарювання, формування фінансових ринків, наміри щодо приєднання до європейського економічного й освітнього простору потребують додаткових зусиль з боку держави щодо реформування освіти в Україні, які можна класифікувати за: цілями освіти, які пов'язані з намаганням держави інтегруватися до світового освітнього процесу; спрямуванням освіти на гармонізацію розвитку особистості, суспільства і держави; вибором європейського вектору розвитку. Таким чином, стратегічні цілі реформування освіти у будь-якій країні визначаються освітньою політикою й законодавчо закріплюються освітнім правом.

На думку С. Сисоевой реформування освіти в Україні, яке розпочалося після проголошення нею незалежності, було зумовлено відразу трьома причинами: значними соціально-економічними трансформаціями в країні, зміною векторів у політичному, соціальному та економічному розвитку держави; поширенням глобалізаційних та інтеграційних процесів у світі, бурхливим розвитком інформаційно-комунікаційних технологій. Обравши європейський вектор розвитку, практично через невеликий історичний проміжок часу від проголошення незалежності, Україна приєдналася до Болонського процесу, що також викликало не тільки значні зміни у змісті й організації вищої освіти, а й вплинуло на всі інші ланки освіти [3, с.46].

Україна на шляху реформування освіти враховує висновки та пропозиції європейських експертів, головними з яких є: певна непослідовність між законодавством у сфері освіти та трудовим законодавством, що обмежує ефективність його виконання; подолання наслідків переходу до ринкової економіки та багатопартійної системи управління; часта зміна влади в державі.

Слід зазначити, що для будь-яких соціальних систем існують певні обмеження щодо кількості змін та реформ, які вони можуть безболісно абсорбувати [4]. Враховуючи перенасиченість докорінних змін в Україні вітчизняна система освіти реформувалася та реформується в умовах суперечливих внутрішніх впливів політичних, економічних, культурних і власне освітянських чинників.

Необхідно нагадати, що управління у сфері освіти в Україні перебуває в компетенції Кабінету Міністрів. Міністерство освіти і науки України, як центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки, у порівнянні з іншими аналогічними міністерствами в багатьох європейських державах більш відповідальна за характер та розвиток вищої освіти в державі. Відповідно до ст. 13 Закону України «Про вищу освіту» (далі Закон) центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки наділена певними повноваженнями, якісне та своєчасне виконання яких суттєво впливає на стан освіти в країні в цілому. Однак для цього потрібно вирішити кадрові питання, якість підготовки яких відповідало б європейським стандартам. Іншою перешкодою на шляху до надання якісної освіти в Україні, залишається її фінансування. Статтею 71 Закону передбачено, що фінансування державних вищих навчальних закладів здійснюється за рахунок коштів державного бюджету на умовах державного замовлення на оплату послуг з підготовки фахівців, наукових і науково-

педагогічних кадрів та за рахунок інших джерел, не заборонених законодавством, з дотриманням принципів цільового та ефективного використання коштів, публічності та прозорості у прийнятті рішень [5].

Таким чином, результатом реформи у сфері освіти має бути трансформація освітнього сектору України. Вона має перетворитися на сучасну систему, яка здатна на саморегуляцію – незважаючи на виклики суспільного розвитку. Освіта, як один із важливіших ресурсів влади, має стати чинником економічного зростання і культурного розвитку держави, реальної гарантії забезпечення високих соціальних стандартів.

Список використаних джерел:

1. Обговорення проекту Концепції розвитку освіти України на 2015-2025 роки. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.prof.univ.kiev.ua/prof/home/2010-12-22-00-05-45/2-events/571-2015-2025-.html#_ftn1
2. Біла книга національної освіти України / Т.Ф. Алексєєнко, В.М. Аніщенко, Г.О. Балл [та ін.]; за ред. акад. В.Г. Кременя; НАПН України. – К.: Інформ.системи, 2010. – 342 с.
3. Сисоєва С. Освітні реформи: освітологічний контекст / С. Сисоєва//Теорія і практика управління соціальними системами. – 2013. – №3. – С. 44-55.
4. Рівний доступ до якісної освіти (звіт за перший етап). «Програма підтримки вироблення стратегії реформування освіти» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.irf.ua/files/ukr/programs_edu_ep_329_ua_eaqefv.do.
5. Про вищу освіту. Закон України від 01.07. 2014 року №1556-VII // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2014 – № 37-38. – Ст. 2004.